

ANTICS OFICIS AL COLLSACABRA

IN ILLO TEMPORE: En aquell temps es diu que Déu envià a la Terra els seus missatgers per donar mans d'or als mestres d'ofici. Els ensenyaren els secrets per saber manejar amb destresa les eines emprades per exercir llurs oficis (*vox populi*). Vindrà un dia que l'home oblidarà la tècnica de saber treballar amb les mans, i amb aquestes mans fer obres d'art, i com una varietat d'art, els oficis.

Al Collsacabra, molts dels seus habitants es dedicaven a l'agricultura, treballaven i vivien del terròs, però també és cert que hi havia un qui-sap-lo que es dedicava a l'artesania. Ara gairebé els oficis s'han perdut, l'home no treballa directament amb les mans, sinó que ho fa a través de les màquines. Per sort encara queden algunes persones que viuen i gaudeixen de la pau i de la feina ben feta en algun racó mig oblidat de la nostra geografia. Els oficis, però, gairebé s'han acabat i sols en queda constància en pergamins, rajoles i gravats i esgrafiats que es poden trobar en llindes de portals i finestres d'algunes façanes. S'han oblidat, fins i tot, el nom de moltes eines que es feien servir.

Si tot passejant fem un volt pels centenaris, tortuosos i vells carrers de Rupit, podrem veure a les pedres de llindes i portals una gran varietat de gravats amb dates dels segles XVI, XVII i XVIII, molts d'ells de caire religiós. L'ull observador podrà veure-hi encara gravades algunes eines de treball, ja mig esborrades pel pas del temps. Aquestes eines eren l'anunci de la feina que feia

l'artesà dintre de casa, el reclam de nous clients. Gairebé totes les cases al costat del portal d'entrada hi tenien una finestra gran; així aprofitaven més la llum del sol. Aquesta estança s'anomenava "botiga". L'artesà l'emprava per exercir el seu ofici i servia també d'aparador de cara al vianant. Algunes d'aquestes finestres, amb les reformes, han desaparegut, s'ha tret l'ampit i s'hi ha obert un portal... però són moltes encara, per sort, les que es conserven: Can Paraire, Can Salut, Can Llorençic, Can Portal amb una de les poques llindes amb un gravat del segle XVI, Can Calau, Can Rovira, Ca la Peona, Can Taiedes, Can Nap (tapiada), només per citar-ne algunes.

A la llinda de Can Païssa, Can Pastoric i d'alguna altra, hi veiem unes estisores que devien pertànyer a algun sastre o barber. No oblidem que el tan famós bandoler Joan de Serrallonga (1594-1634), que segons la dita popular li agradava "el ben vestir", solia fer-ho amb el sastre de Rupit. En aquell temps eren tres els sastres que exercien aquest ofici a la vila de Rupit. Un d'ells es deia Miquel Boxoms, el qual a l'any 1638 es casà amb Teresa Grabulosa, de Susqueda. A la llinda de Can Roca, a la Pedrera, hi podem veure un compàs i un escaire que devia indicar que era el lloc d'un mestre de cases. Una forma o sola de sabata d'algun sabater o escloper la trobem a Can Salut. Unes armes, una destrall i un pedranyal d'algun armer, a Can Llorençic. A Can Banús hi figura una forma de barret o tricorni. Una altra llinda a Can Flequer i Can Caiot mostra una mena de bitlla o llançadora que solien usar els teixidors. N'hi ha de mig esborrades per la salabor i el pas dels anys.

A tot això podem afegir-hi una colla de topònims d'algunes cases o indrets concrets que ens poden donar una mostra més àmplia de l'esplendor d'aquests segles passats de Rupit. No oblidem que en aquells temps la vila de Rupit era la "capital" del Collsacabra, i que els seus dominis, traspasant el Ter, arribaven fins a Osor. A l'any 1553 hi havia a Rupit dotze paraires,

Llinda de Can Pastoric, al carrer del Fossar, núm. 24 de Rupit. Antigament hi vivia un sastre.
Foto: Miquel Banús

tres sastres, tres sabaters i quatre teixidors. Al segle XVII els dominis dels marquesos de Rupit comprenien els termes de: vila de Rupit, Sant Joan de Fàbregues, Pruit, Susqueda, Sant Martí Sacalm i part de Querós i d'Osor, amb un total de 262 cases entre els pobles i els masos escampats. Permeteu-me dedicar-li una petita flor:

De què et sents orgullosa, oh vila de Rupit?

D'un passat remot, on segles enrere
el Collsacabra se'm feia petit.
Dominava castells i baronies,
més enllà del Ter arribava mon llit.
Eren tants els dominis que posseïa
que comparats amb els d'avui en dia
tot em sembla menut i esquitit.

Hi ha noms tan concrets i evocadors com: Plaça dels Cavallers, Carrer del Palau, Carrer del Manyà, Coll del Castell, Can Paraire, Balma dels Teixidors, Bassa Canamera, Pla de les Peces, Molí del Rodó, Notaria Soler, Ca l'Apotecari... i tants d'altres que ens allargaríem massa. Rupit era un poble d'artesans que feien del seu ofici un art, i un artesà, segons Pompeu Fabra, és l'home que exerceix els seu ofici amb les mans.

Davant d'una societat que ha pujat molt de pressa al tren del tecnicisme, voldria escriure i valorar el treball dels artesans de casa nostra. De molts poca cosa més se'n coneix que la dita popular ja mig perduda en el record i en la nit del temps, però n'hi ha d'altres que conserven encara el nom que ens els fa recordar. Donarem un cop d'ull a un d'aquests artesans:

PARAIRE: el qui es dedica a l'art de la llana, cànem o lli, des del rentat al perxat.

En un document sobre les obres de restauració de l'ermita de Cabrera, trobem a l'any 1612 un paraire de Rupit, amb el nom de Guerau Savallat. També en un altre document hi trobem un tal Guillem Xammeta, mestre de cases, que ja és mencionat l'any 1599 per haver posat la campana a l'ermita de Cabrera. A primeries de segle XVI, l'ermità de Cabrera feia cinc captres recorrent les parròquies veïnes del Collsacabra i la vall d'Hostoles, i a la cinquena capta es recollien ous, fil, llana i cànem, un testimoni que el cànem i el lli ja

eren, aleshores, unes plantes molt populars al Collsacabra. El cànem, concretament a Rupit, es cultivava per camps, feixes i vores de recs. Es posava a amarrar en manats o petites garbes dins els bassals de l'aigua dels recs, i després es cardava. Ja hi havia gent especialitzada per fer aquesta feina. A voltes eren els mateixos paraires que feien tot el procés. Es cuidaven de teixir-ho amb rudimentaris telers que, si es conservessin, serien l'admiració i atracció dels turistes. Posaven a estendre les peces en un lloc assolellat i a recer de tot mal vent. Prop de Rupit, anant cap a Santa Llúcia, fins fa poc hi havia uns forats a la penya viva que en

Can Paraire, amb el balcó de fusta sota teulada, al carrer Coll del Castell, núm. 5. A sobre, les penyes i restes del castell de Rupit.

Foto: Josep Franch (1927) Estudi de la Masia Catalana. Centre Excursionista de Catalunya

Llinda de Can Llorenç, al carrer del Fossar, núm.4. Hi havia viscut un amer.

Foto: Miquel Banús

donaven testimoni, i és encara conegut com el Pla de les Peces.

És evocador el nom de “Pla Llinars”, antics conreus sobre Rupit. A la balma dels Llims, sota el Pont Penjat, també trobarem un forat rodó, d'un metre d'alçada i un de diàmetre, un altre de rectangular, i d'altres de més petits. Tots ells servien per estovar-hi el cànem. Al Pontarró hi ha també la bassa d'en Grau, que s'emprava per a aquest llarg procés que duïen a terme els paraires. Després es feia l'intercanvi amb altra gent, ja fós amb espècies o amb venda directa. Per tenyir les peces es feien servir peles seques de ceba, escorça de castanyer, peloies de roure,

mates de roldó... Sembla que el nom del conegut Molí del Rodó (antigament Molí del Roldó) ve que s'hi molia aquest arbust i se'n feia farina de roldó, que es feia servir per tenyir els fils. El roldó o rodó, com volgueu dir-ne, és una mata molt abundant a Rupit i a tot el Collsacabra.

Bé, en una altra ocasió, si Déu vol, parlarem d'altres oficis tan arrelats a la nostra terra com el de ferrer i el de moliner, i també de l'antic notari i l'apotecari que hi havien a la vila de Rupit.

Miquel Banús

EL PLAER DE VIURE AL COLLSACABRA

La vida és com un llibre, amb diferents capítols que es van obrint i tancant. Aquests capítols, si els passem al Collsacabra gaudint del canvi d'estacions, encara són molt més bonics.

Només cal observar la natura. A finals d'estiu, sembla com si a la tardor li fes por de trencar la verdor dels boscos, però de cop i volta, una fulla vermellosa i groguenca cau a terra. Després, com per art de màgia, tota una catifa de colors indescriptibles per la seva bellesa s'estén pel bosc. Ha arribat la tardor, poruga, indecisa, melangiosa i sobretot amb aroma de pluja. Els arbres s'entristeixen en la grisor del paisatge. Sense fulles, sembla com si no es poguessin protegir de cara al fred de l'hivern. Una fina capa de neu cobreix el bosc, com la pols que tapa els mobles. La natura, submergida en la quietud i el silenci, resta immòbil. Un cucut

gosa trencar el silenci. De cop i volta tota la natura esclata en la vida. Les primeres flors de la primavera, les violetes, omplen el paisatge de liles i malves. Tot un mar de flors de diferents colors s'estén pel Cabrerès. Els primers raigs de sol estiuençs entren per les esclatxes dels arbres plens de verdor. La natura intenta resistir el calor extrema que rep. Sembla que estigui endinsada dins un espectre de verdor.

És que només mirar com la força de la natura és superior a la dels homes, en llocs únics com la Foradada, que sembla impossible que pugui tenir aquella forma inversemblant, o com els cingles poderosos de Tavertet, fa del Collsacabra un lloc feréstec però alhora únic al món.

Mar Saborit Verdaguer

